

MÉG EGY ESÉLY, hogy a rosszat, jóvátegyük

Kegyelem az Éden kert kapujában

A Biblia szerint Isten azzal tett bennünket istenképűvé, vagyis emberré, hogy törvényt adott, hogy módunk legyen szabadon dönteni ömelle. Természetesen mindennek van törvénye. A bolygók mozgásának, az élet milliányi megnyilvánulásának épp úgy, mint a holt anyagnak. De az embernek adott erkölcsi törvény az egyetlen olyan törvény, aki szabad döntést kíván egy tudatos lénytől, az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embertől.

Volt egy különös fa az Éden kertjében. Ez a jó és gonosz tudásának fája volt. Erre a fára nem az ember biológiai szükségletei miatt volt szükség, hanem az ember lelki fejlődéséért. Ez a fa volt a szabadság gyakorlásának a tere. Ha Isten az embert beprogramozta volna a jóra, és csak egy esélyes, döntésképtelen teremtménye lett volna Istennek, akkor nem lehetett volna az Úristen társa. Célját vesztette volna. Isten a mindenből egy fát visszakért azért, hogy az ember szabad lehessen a jóban. Ez minden emberi munka próbaköve volt. A munka, mint láttuk, a teremtés művének továbbvitele. Az ember szabadságának az a próbája, hogy a munkával az áldást megsokszorozhatja és fel is lázadhat teremtője ellen. Az ember felett akkor hangzik el a „minden igen jó”, ha a neki adott lehetőséggel szabadon, a teremtés harmóniájának, Isten gondolatainak megőrzése, kiteljesítése érdekében cselekszik. A jó és gonosz tudásának fája minden jó alapja, és minden bűn lehetősége. Nélküle az ember a jó rabszolgája legyen. Az Éden óta minden emberi képesség, minden felfedezés és találmány - kockázat. Lehet jóra és gonoszra egyaránt használni.

Az Isten képére és hasonlatosságára teremtett embert Isten szabadnak teremtette, de szabadságának kockázatát Isten vállalta. A remekműként megformált ember, az Isten által ültetett kertben, Isten teremtette de maga vállalta segítőtárrsal útnak indult, hogy Isten az ő léte felett is ki tudja mondani a „minden igen jó”-t. Ha az ember helyesen műveli és őrzi a rábizott világot, akkor a kert terjed és a teremtés célhoz ér, ha a Kísértőt követi, ő kerül a paradicsomon kívülre. A szabadság próbája a kert közepén álló fa volt. Ez volt az ember engedelmességének, hitének és szeretetének próbaköve. A szabadságot a törvény biztosította, amely elsősorban adott. Isten benne csak azért kért vissza egy részt, hogy háláson tudjam fogadni a többi. A bűn lehetősége nélkül nem lehet győztes az ember. A gyermeki ártatlanságból a kísértések próbáin vezet út a tökéletesség felé. Ezért az Éden kertjéhez hozzátartozik a Kísértő is.

Az ember elbukott a kísértésben. A leszakított gyümölcs nem a bűn volt, csak a bűn jele. Az ember mást látott jónak, mint amit Isten jónak mondott, és elkövette a bűnt. Szakított Isten rendjével, nem élt a szabadság lehetőségével, hanem visszaélt vele. Isten nem hagyja az embert menekülni. Rákiált „Hol vagy?” (9. vers). Istennek ez a kiáltása a kegyelem első jele. Azóta is mindenbűn után elhangzik Istennek ez a kiáltása. Ez ébreszt fel a bűn illúziójából. Nem tudom, hogy hol vagyok. Isten ezzel alkalmat ad az embernek arra, hogy őszintén mérje fel helyzetét. Nem azt akarta Isten Ádámtól megkérdezni, hogy melyik bokor alatt bújik, hanem azt, hogy rádöbbenjen valóságos helyzetére. Isten ma is kiszólít minden bűnöst a bokorból, mert meg akar szabadítani a bűntől. Csak az az ember tud megszabadulni, aki a bűn realitására, életet, kapcsolatokat rontó erejére rádöbben. Már a régi biblíamagyarázók is felhívták erre a figyelmünket. Rási vagyis Rabbi Salamon ben Izsák (1040-1105) már azt írta, hogy ezzel a kérdéssel Isten „időt adott Ádámnak, hogy visszanyerje öntudatát”. Mivel a bűn hamis értékrend, a bűneset tudatromboló, mert az ember érdekei ellen valót teszi értéké,

céllá. A bűnben az ember önpusztító lesz. Mivel Isten a szeretet, soha nem mond igent az ember életét pusztító bűnre. Ezért minden bűnünk után a lelkiismeretünk segítségével megszólít bennünket Isten és az ősi „hol-vagy” mindig elhangzik. Nem maradhatunk némák.

A Biblia azt tanítja, hogy minden bűn magában hordozza a büntetését is. Isten nem önkényesen rendelte el a törvényeket, hanem a mi javunkra. Ha áthágjuk Isten parancsolatait, szembekerülünk a teremtés rendjével, és életünk válik lehetetlenné. Miután az ember bűne Isten és a világ előtt lelepleződött, szükséges volt az is, hogy megtanulja az ember, hogy mi a következménye annak, hogy az isteni értékrendet a Kísértő értékrendjével cserélte fel. Ha ezt megérti, akkor nyílik meg számára a kegyelem ajtaja.

A kegyelem a bűn ellentéte. Az Éden kertben született. Amíg a bűnt elkövető ember menekül, a kegyelmes Isten az embert keresi. Isten szól, kérdez, az ember bújlik, hallgat, és mellébeszél. Ezzel tagadja meg a kegyelmet. Ha Isten nem ítélné meg a bűnt, akkor a bűn tenné tönkre az embert. A kegyelem reménysége Isten ítéletében lép elénk: megszólít, találkozik velünk, kérdez és tudatosítja a következményeket. Így írja le ezt a Szentírás: *”Akkor ezt mondta az ÚR Isten a kígyónak: Mivel ezt tetted, átkozott légy minden állat és minden mezei vad közt: hasadon jár, és port egyél egész életedben! Ellenségeskedést támasztok közted és az asszony közt: ő a fejedet tapossa, te pedig sarkát mardosod.”* (3, 14-15).

Az asszony bűne sem maradhat következmények nélkül. A bűn hivatásának gyakorlásában rontja meg az embert. A nőnél ez az élet továbbadása volt, míg a férfinál a munka, aminek tartalma a művelés és az őrizés, vagyis Isten teremtésének továbbfolytatása. *„Az asszonynak ezt mondta: Igen megnövelem terheiséged fájdalmát, fájdalommal szülsz gyermekeid, mégis vágyakozol férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad.”* (3, 16.). Az ember kiesett a teremtés harmóniájából, feladatának teljesítése nem öröm többé, hanem fájdalom. A bűn ugyan nem tudta megakadályozni Isten parancsának teljesülését, amit a teremtéskor mondott: szaporodjatok és sokasodjatok, de ennek az isteni feladatnak az örömét meg tudta rontani. A bűn másik átkos következménye a közösség felbomlása. Most az asszony is, aki Isten teremtői szándéka szerint a férfi mellérendelt társa volt, most bekerül az uralom alá vetett teremtmények közé. A férfi adott nevet neki, Évának nevezi, ami talán egy hitvallás is, hiszen az élet (haja) szóból képzett név. A közösség úgy bomlik fel, hogy az egyenrangú segítőtársból, uralom alá vetett alattvaló lesz. Ez nem csupán az asszony büntetése, hanem a társ után sóvárgó férfié is.

A bűn a férfi feladatteljesítését is megnehezíti. A munka édeni örökség, hiszen művelni és őrizni nem jelent mást, mint harmóniát teremteni, tovább folytatni a pusztaság és kietlen világ benépesítését, rendezését. Most ez a munka csak fáradtsággal folytatható. Isten így tárja fel a férfi bűnének következményét: *„legyen a föld átkozott temiattad, fáradtsággal élj belőle egész életedben! Tövist és bogáncsot hajt neked, és a mező fűvét eszed. Arcod verejtékével eszed a kenyeret.”* (17-19). A munkának még a bűn rontása után is van erkölcsi haszna. Valamit őriz az Édenből. De mivel megváltozott az ember Istenhez és a másik emberhez való viszonya, nem marad meg az eredeti kapcsolata a teremtett világgal sem. *„Ameddig Ádám hű volt Istenhez, uralkodott az egész természetben. De amikor fellázadt Isten törvénye ellen, az alsóbbrendű teremtmények az ő uralma ellen lázadtak fel. Az Úr nagy irgalmában így mutatta meg, mily veszélyes annak a legkisebb mértékben is a mellőzése.”* (E. G. White. Pátriárkák és próféták. 34). A halál a bűn zsoldja, természetes velejárója. Az élet ezután nem más, mint az életre, a megváltóra való találás nagy alkalmá. Csak a megváltás építheti újra a megromlott közösséget.

Isten kegyelme ismét túlér a bűnön. A bűntől lemeztelenedett embert, Isten öltözteti fel. Bőrruhát készített az embernek. Nem maradhatott tovább az ember az Éden kertjébe. A belterjesen megművelt gyönyörű kertből kiűzetett a szántóföldre. A bűn következtében a teremtett világgal való közössége sem maradhatott az embernek változatlan. A megváltozott értékrendje alkalmatlanná tette az embert arra, hogy Istennel, az élet forrásával továbbra is ugyanolyan legyen a kapcsolata, mint a teremtéskor. Az Éden kapuját kerubok őrizték az embertől, a bűntől. Az élet igazi alapja Ádám és Éva számára az eljövendő szabadító reménysége maradt.

Ez a fejezet a Biblia egyik kulcsfejezete. Benne van emberségünk nagy drámájának a képlete. Minden győzelmünk és minden vereségünk titka ebben van. Arra szolgál, hogy vele naponta átvilágítsuk életünket. A mi életünk is az Éden kertjéből indult, mi is fellázdunk Isten ellen s rajtunk is csak az asszony magva, az Ember Fia segíthet. Ez a kegyelem alapja, ezért van még egy esélyünk.

Mit is jelent akkor a kegyelem?

Isten kegyelmezett az embernek. Nem sújtotta le azonnal a bűn természetes következménye a halál, hanem egy út nyílt előtte, a menekülés lehetősége. Még egy esélyt kapott, ez a kegyelem. Isten előbb törvényt adott, hogy az ember tudatosan döntessen. Az ember áthágta a törvényt, de Isten nem a törvény következményét háritotta el. Ő soha nem mondja a bűnre azt, hogy nem bűn. Az első emberpár kiűzetett a paradicsomból, a belterjesen lehetőséget adott az embernek, hogy a teremtés céljának megfelelő ember maradjon. A kegyelem nem a büntetés elmaradása, vagy elengedése, hanem egy új döntés lehetősége, amivel élni kell. A kegyelem azért a bűn ellentéte, mert a bűn lázadás Isten akarta ellen, a kegyelem meg Isten újra felkínált akarátának elfogadása. Így van jelen a kegyelem ősszüleink óta a világban. A törvénynek nem a kegyelem az ellentéte. Ha Isten megváltoztatná a törvényt, akkor kegyetlen zsarnok volna, hiszen a teremtés alapjai rendülnének meg és az ember élete, ellehetetlenülne. A törvény ellentéte a bűn, a kegyelem a törvény betöltésének a feltétele.

Az első testvérpár – Kain és Ábel - története is a kegyelemmel való birkózás története. Első pillanatra úgy tűnt, hogy mindkettejük áldozati oltára Isten kegyelmébe kapaszkodott. Mindketten munkájuk legjobb gyümölcsét vitték Isten elé. Csak a szívük, a belső indítékaik nem voltak egyformák. Ha csak a kegyetlenül elkövetett tettet, a testvérgyilkosságot látjuk ebben a történetben, akkor érthetetlen lesz a Biblia híradása, elsikkad az igazi mondanivalója. Nem arról van itt szó, hogy Kain mérgébe agyonütötte Ábelt, mert ő kedvesebb volt Isten előtt. Az igazi mondanivaló abban a beszélgetésben van, amit Isten Kainnal folytat.

Míg Ábel áldozata közben Istenre figyelt hálás szívvel, Kain Ábel áldozatát hasonlította össze a magáéval. Isten esélyét a kegyelemre csak az látja meg, aki nem a másik sikerén bosszankodik. Ezért Isten ki akarja Kaínt is szólítani ebből a „bokorból”, mint ahogyan Ádám és Éva esetében is tette. *„Ekkor azt kérdezte Kaintól az ÚR: Miért gerjedtél haragra, és miért horgasztod le a fejed? Hiszen ha jót cselekszel emelt fővel járhatsz. Ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta”* (1Móz 4, 6-7). Isten most is kérdez, mint ahogyan az első bűnesetnél tette, hiszen a kegyelem elfogadásának az az egyetlen feltétele, hogy én tisztába legyek a helyzetemmel. Isten kérdése a kegyelem lehetőségét tárja Kain elé. Kain ekkor még nem testvérgyilkos. A kegyelem tehát, nem a bűn elkövetése után jelentkezik, hanem megelőzi azt. Kain életében a kegyelem a győzelem lehetősége, amivel élni lehet. Megszabadulhat a gyilkos indulattól, ami miatt lehorgasztott fejjel jár.

A bűn a szeretet tagadása, ami Kain óta minden embert kínoz. A szeretetemre nem csupán a másik embernek van szüksége, hanem nekem is. A kegyelem a szeretetnek ezt az Istennel, másikkal összekapcsoló rendjét akarja helyreállítani, hogy békében lehessen önmagammal is. A kegyelmet nem lehet kiérdemelni. A kegyelemnek nem valamilyen különleges lemondás, vagy lelki hőstett az ára, hanem egy Istentől teremtett új lehetőség a jó cselekedetére. A kegyelmet nem lehet megérdemelni, hiszen Káinnak éppen az a baja, hogy Isten nem fogadja el terményeiből hálás büszkeséggel hozott áldozatát. Haragjának az az oka, hogy az, amit érdemnek gondol, eltakarja előle Istent és a felebarátot. Isten kegyelme nem a majd elkövetendő bűneinek büntetését akarja elhárítani, hanem a gyűlölet helyett a szeretetet akarja szívében uralomra juttatni. A bűn olyan, mint a szíve ajtaja előtt leselkedő, zsákmányra éhes oroszlán, a kegyelem pedig, az az erő, amivel győzhetek még az oroszlán felett is.

A kegyelem meghirdetése után több idő telt el, ami próbaidő volt. Kain szívében dúlt a harc. Az volt a tét, hogy a kegyelem, Isten lehetősége, győz-e benne, vagy a gyilkos indulat elsodorja Kaint és elköveti a bűnt, ami nem csupán egy súlyos véték a testvér, az élet ellen, hanem Isten felkínált kegyelmének visszautasítása. A kegyelem a szeretetközösség visszaállításának lehetősége. Ádám és Éva esetében Isten kegyelme nem akkor kezdődött, amikor az elkövetett bűn után Isten nem sújtotta halállal összűleinket, hanem akkor, amikor első törvényével, amivel a kert minden fáját nekik adta, a szeretet lehetőségét feltárta előttük, nem éltek. Visszautasították Isten kegyelmét, szeretetét. A törvény és az evangélium így, Istennek nem két, egymással szembenálló szava, hanem Isten bennünket megmenteni akaró szándékának két formája. A farizeusi törvényeskedés kizárja ugyan a kegyelmet az életünkben, mert nem veszi észre a törvényben értünk cselekvő Istent. Magunk akarjuk teljesíteni a jót, mint ahogyan Kain is elhozta áldozatul első termését, de az, amit én adta, eltakarja Isten megelőző kegyelmének, szeretetének lehetőségét, amivel élni lehet és kell.

A kegyelem ma is lehetőség a jóra, amit Isten életünkben előbb munkál, mint ahogyan a bűnt elkövetnénk. Ha ezt végiggondoljuk, rádöbbenünk arra, hogy értelmetlenség érdemszerző jócselekedetéről, vagy passzív kegyelemről beszélni. Isten kegyelme nem felfüggesztett büntetés, ami Demoklész kardjaként lebeg felettünk, hanem Isten lehetősége a jóra, amivel, ha élünk, visszatalálunk az elveszített szeretet Éden kertjébe. Így tudta ezt Pál is, amikor ezt írta a Filippibe: *„félelemmel és rettegéssel munkáljátok üdvösségeteket, mert Isten az aki munkálja bennetek mind az akarást, mind a cselekvést az ő tetszésének megfelelően”* (Fil 2, 12-13). Isten jó tetszése a kegyelem. A félelem nem az Istentől való rettegés, hanem az ajtó előtt álló gyilkos indulattól való visszarettenés, rettegés a bűntől. A kegyelem megragadása viszont nem passzív tehetetlenség, nem is a bűn büntetésének lealkudása, hanem Isten bennünk folyó munkájának megragadása. Annak a felismerése, hogy a jó akarását és véghezvitelét egyaránt ő munkálja.

Kain életében is megjelent Isten üdvözítő kegyelme, ami tanítani akart, de Kain nem akart tanulni. *„Egyszer azt mondta Kain a testvérenek, Ábelnek: Menjünk ki a mezőre! Amikor a mezőn voltak, rátámadt Kain a testvére, Ábelra, és meggyilkolta.”* (1Móz 4, 8). Kain – a bűn ősi logikája szerint – a maga térfelére csalogatta Ábelt és elkövette a bűnt, amitől eddig Isten kegyelme óvta. A szeretet felett győzött a gyűlölet. Kain visszautasította a kegyelem lehetőségét. De vajon ezzel megszűnt-e a kegyelem Kain életében. Kapott-e még egy esélyt a jóra? A Biblia szerint – igen. Nem azzal, hogy Isten átírja a kegyelmezés érdekében a törvényt, nem is azzal, hogy felfüggeszti a büntetést. Ádám és Éva a szépen ültetett kertből kiűzetett a szántóföldre, Kainnak is tovább kell menekülnie a pusztába. Az elkövetett bűn után Isten kegyelme újra kérdez. *„Hol van Ábel, a te testvéred? Kain ezt felelte: Nem tudom! Talán őrizője vagyok én a testvéremnek? De az ÚR így szólt. Mit tettél? Testvéred kiontott vére kiált hozzám a földről.”* (1Móz 4, 9).

A kegyelem megragadásának egyetlen előfeltétele van: rá kell döbbernem a bűnömre. Ezt Ádám és Éva épp úgy nem akarta, mint Kain. Azt gondolta, hogyha kiiktatja életéből Ábelt, akkor lelkiismeretének belső vihara is megszűnik. De a kegyelem nem a bűneinket takarja el, hanem kapcsolatunkat akarja helyreállítani Istennel, a másikkal és önmagunkkal. Ezért kérdez Isten. A szeretet kölcsönös felelősséget jelent. Nem lehet előle elmenekülni. Őrizői vagyunk egymásnak. A bűnben a szeretetnek ezt a kölcsönös felelősségérzetét tagadjuk meg. Amíg erre újra rá nem döbbenünk, nem tudjuk Isten felkínált kegyelmét megragadni. Kain haragja ott indult, hogy azt gondolta: amit tettem, amit áldozatként Isten elé hoztam, azt nem becsüli meg Isten. Most a tettek oldaláról közelíti meg Isten szava Kaint. Mit tettél? – kérdezi. Cselekedeteinkkel nem a kegyelmet érdemeljük ki, hanem tetteink mutatják meg, hogy élünk-e Isten kegyelmével, vagy visszautasítjuk azt. A szeretetünknek nem az érzéseink a mércéi, hanem cselekedeteink, amelyek viszont nem mások, mint azoknak a lehetőségeknek a megragadásai, amelyeket Isten teremt az életünkben. Ez a szeretet életrendjének a lényege. Ennek a tagadása kiiktatja az embert a teremtés harmóniájából. Ha Isten ezt soha nem büntetné, akkor már régen tönkretette volna a bűnünk a világot.

A másik embert semmibe vevő ember emberségünknek megkülönböztető jegyét, a közösségalkotás képességét tagadja meg. Kain válasza, amit Isten kérdésére mond nemcsak szemtelen, hanem az emberségünk igazi törvényeinek tagadása. A Talmud szerint „aki elpusztít egyetlen egy emberi életet, az olyan, mintha egy egész világot pusztítana el” (Szanh. 37.a). Kainnak szembesülnie kell a bűnével. Cselekedeteinkért számot kell adni Isten előtt. Isten nem mond soha igent a bűnnek. Amit az ember a másik ember, a testvér ellen tett, az égre kiált. A büntetése, a testvérgyilkosság természetes következménye. A megtört közösség még jobban széttörik. Messzebb kerül az ember az Éden kertjétől, elűzetik a szántóföldről is a pusztára. A testvérből vérbosszúra áhító ellenség lesz. Így lesz bujdosó, kóbor ember Kain is. Rá kell döbennie, hogy közösség nélkül nincs élet. És tapasztalnia kell Isten életet védő kegyelmét. Isten nem vérbosszúval torolja meg a gyilkos Kain bűnét, mert bünt nem lehet bűnnel jóvátenni. Kain attól fél, hogy *meggyilkolhat bárki, aki rám talál. De az ÚR azt felelte neki: Nem úgy lesz! Ha valaki meggyilkolja Kaint, hétszersen kell bűnhődnie. Ezért jelet tett az Úr Kainra, hogy senki se üsse agyon, ha rátalál*” (4, 15). A Kain bélyeg egyrészt letagadhatatlanná tette a bűnt, másrészt oltalmat adott a bosszú ellen. Még egy esélyt adott az első emberpár elsőszülöttjének arra, hogy győztes legyen indulatai felett és így „ember” maradjon. Isten kegyelmes ítéletei mindig magukon viselik ezt a kettősséget.

Kain elment az Úr színe előtt és letelepedett Nód földjén – az a jelentése ennek a névnek, hogy menekültek földje - az Édentől keletre. De vajon hogyan élnek Kain leszármazottai ezzel a kegyelmes ítélettel? Isten figyelmeztető szava, ítélete nyomán jobbul-e a világ? A Biblia őstörténetének nemzetségtáblái erre a kérdésre adnak érdekes választ. A történet ezután két szálon folytatódik tovább. Ábel helyett Ádámnak és Évának új gyermeke születik, Sét. Neve azt jelenti: adott. Ezt a különös nevet Ádám így magyarázta „*Adott nekem Isten más utódot, Ábel helyett, akit meggyilkolt Kain*” (4, 25). Nemcsak Kain vonalán, hanem Sét vonalán is elindul egy új nemzetség. Mindkettőjüknek fia születet. Nevük nagyon hasonló, csak Istenhez való viszonyuk volt más. Kain fia Énok volt, akiről Kain elnevezte az általa épített várost, melyet védelem gyanánt hozott létre. Sét fiának is hasonló volt a neve, Énós, de ő nem várossal akarta megszerezni magának a biztonságot. Róla azt jegyzi fel a Szentírás, hogy „*akkor kezdték segítségül hívni az ÚR nevét*” (4,26). Az egymás után következő generációk neve hasonló. Nem részletezi sorsukat, de az Istennel való viszonyukra utaló rövid megjegyzések érzékeltetik azt az utat, ami a vízözönig visz. Amíg Kain fia Énok várost épít, addig a Sétől származó Énok az Istennel járt és magához vette őt Isten (1Móz 5, 22-24. Júd 14-15. Zsid 11,5). Felfedezte azt, hogy a bűn által összetört közösség csak úgy

gyógyul meg, ha ehhez Istent hívjuk segítségül.

Kain dédunokája a két feleségű Lámek aki a pásztorok és sátorlakók ősatya volt hivalkodva szállt szembe Isten Kaint és leszármazottait védő jellel amikor feleségeinek így énekelt: *”Ádá és Cillá, hallgassatok szómra! Lámek asszonyai, figyeljetek mondásomra! Embert ölök, ha megsebez, gyermeket is, ha megüt”* (4, 23). Ez a gátlástalan bosszú éneke. Azt akarja megvallani ország-világ előtt, hogy nem szorul Isten védelmére. Elég erősnek, bátornak tartja magát ahhoz, hogy saját öklével biztosítsa a védelmet önmagának. De van egy másik Lámek is Sét leszármazottai között. Ő annak a Metúselahnak volt a fia, aki a bibliai nemzetségtábla szerint a leghosszabb ideig élt. Ő lett Nóénak az édesapja. Azért adta ezt a különös nevet fiának, ami annyit jelent. Nyugalom, vigasztalás, mert *„ezt mondta: Ő vigasztal meg bennünket kezünk fáradtságos munkájában a termőföldön, amelyet megátkozott az ÚR”* (5, 29). Ez a Lámek örököse volt annak a reménységnek, ami a bűn által gyorsan romló világban várta a megújulást.

Kain és Sét családjának gondolkodási módja ma is velünk él. Az egyik az önzés világrendjét hirdeti, míg a másik az éggel keresi a kapcsolatot és várja az asszony magvának végső uralmát. Kain családja a Kígyó által meghirdetett értékrendet hirdeti, míg Sét családja Nőé hitére épít, és bárkát készít, hogy ne tűnjön semmibe Isten teremtett szép világa. A kegyelem ma is esély a jóra, amivel élünk alapvető emberi kötelességünk.

Hogyan kegyelmes az Isten, ha nem hagyja a bűnt büntetlenül?

A kegyelem lehetőség a győzelemre, de még nem a győzelem. Isten nem akar helyettünk tenni, de megteremt minden lehetőséget arra, hogy Vele győzhessünk. Nem a harcot, hanem a reménytelenséget iktatja ki az életünkéből. Aki élni akar az új kezdés lehetőségével, annak Isten alkalmat ad a győzelemre.

A biblia egyik legszebb vigasztaló verse az, amit a fogság nemzetpróbáló idején kapott Jeremiás. *„Ne félj, szolgám, Jákób, és ne rettegj, Izrael! Mert én hazasegítelek a messzeségből, ivadékaidat a fogság földjéről. Visszatér Jákób és békében lesz, gondtalanul él, és nem riasztja senki. Ne félj, szolgám, Jákób – így szól az ÚR -, mert én veled leszek! Véget vetek minden népnek, akik közé szétszórtaalak, de neked nem vetek véget. Megfenyítelek igazságosan, mert nem hagyhatlak büntetés nélkül.”* (Jer 48, 27-28). Ha figyelmesen olvassuk a verset, nem értjük hogy a szép, felemelő ígéret végére hogyan kerül oda az elkerülhetetlen büntetéséről szóló híradás. A közfelfogás szerint Istennek kegyelme éppen arra való, hogy büntetését, bűneink természetes következményét elkerüljük. Úgy gondoljuk, ha Isten megbocsátja a bűneinket, akkor megszabadulunk bűneink büntetésétől. Jeremiás itt viszont azt állítja, hogy Isten legcsodálatosabb szabadító ígéretével is együtt jár a büntetés.

Más helyen is ezt állítja a Biblia. Ezt az ítélettel vegyes ígéretet máshol is elmondja Jeremiás (30,10-11). Isten, amikor Mózes a Sínai-hegyen az új törvénytáblákat kapta, így nyilatkoztatta ki önmagát: *„Az ÚR, az ÚR irgalmas és kegyelmes Isten! Türelme hosszú, szeretete és hűsége nagy! Megtartja szeretetét ezerig, megbocsátja a bűnt, hitszegést és vétet. Bár nem hagyja egészen büntetés nélkül, hanem megbünteti az atyák bűnéért fiaikat harmad- és negyedízig.* (2Móz 34, 6-7). Istennek ugyanez a kijelentése ismétlődik meg, amikor a kémek visszaérkezése után fellázad az egész Izrael (4Móz 14,18). De a későbbi prófétáknál is találkozunk ezzel a hittapasztalattal (Náh 1, 3). A kegyelmes Isten megbocsát és büntet.

Ugyanezt az alapelvet mutatja Dávid bűnének története. Amikor a titokban elkövetett házasságtörést és gyilkosságot Nátán próféta leleplezi, Dávid összetörik. Kimondja a döntő szót: *„Vétektem az ÚR ellen!”* (2Sám 12, 13-14). Mélységes bűnbánatát jól tükrözi az 51.

zsoltár. Nátán meghirdeti Isten kegyelmét: „Az ÚR is elengedte vétkeket”. Mégsem marad Dávid bűne következmények nélkül. Isten kegyelme ellenére el kell szenvednie bűnének bűnhődését, mert a kegyelem nem a bűn következményét háritja el, hanem a kimenekedés útját tárja fel. Csak az képes győzni a bűn felett aki ezt megérti. Dávid sok mindent veszített bűne következtében.. Meghalt Betsabé gyermeke,, családjából eltűnt a békesség. Bűne megbocsátásakor mondja el néki az Úr: „Éppen a saját házadból fogok bajt hozni rád. Feleségeidet szemed láttára veszem el, és másnak adom, aki fényes nappal fog a feleségeiddel hálalni. Mert te titokban cselekedtél, de én egész Izrael előtt és napvilágnál cselekszem ezt!” (2Sám 12,11-12).

Hol van hát akkor a kegyelem? Miben mutatkozik meg Isten megbocsátása? Hogyan tud ilyen kegyetlenül ítélni a kegyelmes Isten?

Azért vagyunk tanácstalanok ezek előtt a kérdések előtt, mert az ember a bűnt másként látja, mint Isten. Mi legtöbbször úgy gondoljuk, hogy a bűn egy elkövetett hibás cselekedet, amiért Isten büntetése lesújt ránk. A Biblia szerint viszont a bűn a szív, a belső ember lázadása Isten rendje ellen. Isten az embert kapcsolatokra teremtette. Mi nemcsak a materiális világ részei vagyunk, hanem életünk egy szociális térben, a másik emberrel, az emberiséggel való közösségben teljesedik ki. De ugyanakkor minden ember – mint Isten képére és hasonlatosságára teremtett lény – elszakíthatatlan kapcsolatban van teremtőjével. Benne él egy spirituális térben is. A bűn ennek a hármasság kapcsolatnak a tagadása, az ember létének elértelmetlenedése. Minden bűn, kapcsolat rombolás olyan, mint a hidrobantás. Ezért bűneinket önmagunk létének értelme ellen követjük el. Ezért minden elkövetet bűnünk visszahull ránk. Bűneink tesznek magányossá minket.

Minden bűnnek hármasság következménye van. Mivel életünk a materiális, a szociális és a spirituális térben zajlik és a bűn nem más, mint lerombolt kapcsolat, így minden bűnnek végső zsoldja a halál (Rm 6,23). Ez a bűn örökkévaló következménye. Ugyanakkor Isten következetes és az embernek meg kell érteni azt is, hogy Isten törvénye nem önkényes óhajta Istennek, hanem az élet törvényszerűségeinek tükré. Áthágásuk nem az utolsó ítéletkor minősül csupán rossznak, hanem már itt a földön is tönkre teszi az ember életét. Ezért minden bűnnek van földi következménye is, amit itt el kell hordoznunk. Azért nem fogjuk meg az izzó kályhát, mert tapasztaltuk, hogy milyen fájdalmas, ha megégetjük a kezünk. A bűn földi következményeinek is van egy ilyen visszatartó szerepe. De mivel Isten igazságos, van a bűnnek egy arányos büntetése is, ami az utolsó ítéletkor fog megnyilvánulni.

A kegyelem arra szolgál, hogy a bűn csapdájából, mely tönkreteszi az életünket, szabaduljunk. A bűn földi következménye visszatart sok minden rossztól, de saját erőnkkel képtelenek vagyunk legyőzni a bűn abszolút következményét. Nem tudunk saját erőnkől hidat építeni a bűn szakadéka fölé. Kegyelemre szorulunk, hogy még egy esélyünk legyen arra, hogy emberek legyünk, emberek maradjunk. Szeretből szeretetre teremtettünk. A bűn elrabolta tőlünk a szeretetet. A kegyelem az az út, amin visszatálhatunk az Istennel, a másik emberrel és a teremtett világgal való harmóniához. De a kegyelem megtalálásához kell a világban egy archimedesi pont. Ez Jézus keresztye.

Miközben mi elszenvedjük bűneink természetes következményét, Krisztus erőt ad, hogy ne roppanjunk össze, a magunk okozta bűneink súlya alatt. Célt ad a szenvedésnek is. Azt akarja, hogy megtanuljunk ráhagyatkozni. A Krisztus keresztyére építő élet állandóan öntudatosul. Mindig meg kell kérdeznünk, hogy Isten miért enged meg valamit életünkben, az is hogy nehézségeinken, próbáinkon és kisebb nagyobb győzelmeinken keresztül mire akar megtanítani minket. Csak Krisztus keresztyének fényében tanuljuk meg, hogy bennünket nem a vak véletlen irányít, hanem Isten vezet.

Voltaire-nak tulajdonítják azt a cinikus mondást, hogy Isten megbocsát és kegyelmez, mert úgysem tud mást tenni. Pedig a kegyelem nem Isten tehetetlensége, hanem a szeretet jele, az a kimondthatatlanul hatalmas erő, ami ellenkező irányba tudja fordítani az életemet akkor is, ha bűneim következményei már-már tönkreteszik életemet. A kegyelem esélyt ad a jóra, arra, hogy célja legyen az életemnek.

A kereszten jelent meg Isten üdvözítő kegyelme minden embernek.

Kegyetlen kivégzési eszköz volt a kereszt, mégis a kegyelem jele lett az ember számára, mert Jézus, az Istennek fia függött rajta – énértem. Bűneim abszolút büntetését ő szenvedte el énértem. Pál így vall a megváltás lényegéről. *„Mert megjelent az Isten üdvözítő kegyelme minden embernek, és arra nevel minket, hogy megtagadva a hitetlenséget és a világi kívánságokat, józanul, igazságosan és kegyesen éljünk a világban, mivel várjuk a mi boldog reménységünket, a mi nagy Istenünk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus dicsősége megjelenését, aki önmagát adta értünk, hogy megváltson minket minden gonoszságtól, és megtisztítson minket a maga népévé, amely jócselekedetekre törekszik.”* (Tít 2, 11-14). Ebben látja Pál szolgálatának összefoglalását, a keresztény élet lényegét.

Krisztus követése: élet. Egyszerű és természetes, mint a füvek meg a fák élete, csak a magyarázata bonyolult. Egy zsenge kis fűszál képes arra, hogy megrepessze a kétujjni vastag aszfaltot, hogy napfényt, levegőt kapjon törékeny új hajtása. Ezt a köznapi csodát természettudományos érvekkel nehéz magyarázni. Így van ez a kegyelem nyomán elinduló új élet esetében is. De Isten minket nem a megmagyarázhatatlan magyarázására hívott el, hanem Krisztus követésére. Ehhez van szükségünk a kegyelemre, ami még egy esélyt ad arra, hogy azokká legyünk, akiknek Isten minket megteremtett.

Nem csupán a kiváltságosaké a kegyelem. Az apostol szerint minden embernek megjelent. Minden földre születettek van esélye arra, hogy Krisztus kegyelme által győzzön. De a kegyelemnek következményei vannak. Első pillanatban azt gondolhatjuk, hogy a kegyelem csupán a múltra vonatkozik. Bűnöket követtem el Isten, a másik ember és a teremtett világ ellen. Ezekért jogosan jár a büntetés, de Isten mégsem bünteti a bűnöm, csak elenged, mintha egy gyenge kezű uralkodó lenne. De a Biblia szerint a kegyelem nem elenged, hanem nevel. Nem hagy a rosszba, hanem más emberré formál. Olyan, mint egy régi, jó pedagógus, aki nemcsak ismereteket adott tovább, hanem a jó gyakorlati elsajátításához segítette tanítványait. A kegyelemnek az a célja, hogy megváltoztassa életünket. Mássá tegyen, és ne hagyjon meg abban az állapotban, amiben eddig voltunk. A kegyelem esélyt ad arra, hogy ismét visszataláljunk emberségünk lényegéhez. Minden ember számára megvan annak a lehetősége, hogy Isten legyen a szövetséges társa. Isten kegyelme nem azt sugallja, hogy „mindegy, hogy mit teszel, Isten úgyis megbocsátja”, hanem azt, hogy mivel Isten megbocsát, ezért kezdhetsz egy új, tartalmasabb életet.

Isten kegyelme – mint a jó pedagógus, tudja azt, hogy a jó nevelőnek két eszköze van. Egyrészt szembefordít a rosszal, másrészt odafordít a jóhoz. Az üdvözítő kegyelem két dologgal fordít szembe: a hitetlenséggel és azzal a kívánsággal, amelyik Istent szem elől téveszti.

A hitetlenség – bizalmi válság, az Istennel való személyes kapcsolatunk rövidzárlata. A kegyelem csak azoknak jelent új kezdetet, lehetőséget a jóra, akik bízni tanulnak Istentől naponta. Az ő bizalmára nekünk is naponta bizalommal kell felelni. A bizalom az emberekkel való életkapcsolataink az alapja, létünk szociális szférájának éltető eleme. Minden kapcsolatunkban fontos. Mi nem egy elvont eszmerendszer hívői vagyunk, hanem Jézus Krisztus követői, aki bízik bennünk, olyan döntési képességgel rendelkező lényei Isten

teremtett világának, akik esélyt kaptak arra, hogy a jó szolgálatába álljanak.

A kívánság, az ember egyik különleges ajándéka. Az ember nem csupán elfogadja a világot, hanem valamit tenni akar. De ennek a kívánságnak nem csupán a földi, materiális értékekre kell törekedni. A szociális és a spirituális értékek megragadása is szükséges ahhoz, hogy értelmes legyen az életünk. Csak a teljes ember a boldog. A „világi”, csak a test érdekeit szem előtt tartó kívánságaink a spirituális és szociális értékeinket tönkreteszik. Elrabolják tőlünk azt az esélyt, hogy erősek legyünk a jóban. Ezeknek az önzéstől irányított kívánságoknak a megragadása nélkül, nem vagyunk igazán Isten gyermekei, akik a kegyelem újat teremtő lehetőségeivel élnek. Így esélyünket veszítjük el a jóra. A bűneset óta a rossz lett a természetes a mi számunkra. Ez abban mutatkozik meg, hogy érdekeink – és értékeink – ellenére kívánunk. Ezzel a helytelen értékrenddel kell szembefordulni ahhoz, hogy Isten minden ember számára felkínált üdvözítő kegyelmét elfogadhassuk. A jó és a rossz közötti harc frontvonala bennünk húzódik. Ha vissza akarok jutni az Istennel való közösségbe, akkor győznöm kell a bizalmatlanság és a bűnös kívánság felett. Akarom kell a jót, és élni kell az Istentől felkínált kegyelem új lehetőségével. De ez az akarás sem az én érdemem, hanem Krisztus munkálja ezt énbennem kegyelmével. Esélyeket teremt a jóra.

Isten üdvözítő kegyelme mértékletesen, igazán és szentül élni tanít. A mértékletesség a materiális világ rendjének elfogadása. Pál azt írja, hogy testünk Isten temploma (1Kor 6,19). Az ókori templomban Isten lakott. Ahhoz, hogy Isten használni tudjon, nem tehetem tönkre a tőle kapott testemet. Mivel erkölcsi lény vagyok, felelősséggel tartozom önmagam biológiai, testi, lelki egészségéért. A Bibliában azért találunk egészségügyi törvényeket is, mert Isten nem akarja, hogy testünk, ami az ő remekelt csudája, tönkremenjen. A bűn rontása az anyagi világunkkal való kapcsolatunkat is tönkretette, ezt helyre kell állítanunk. Ezért kell mértékletesen élnünk az önpusztító világban.

Igazán az az ember él, akinek rendben van a másik emberrel a kapcsolata. Ez a szociális életünk egyensúlya. A bűn nemcsak Istennel, hanem a másik emberrel is szembefordít. Ezért a kegyelemnek az a célja hogy felszabadítsa bennünk a másokat építeni akaró szeretetet. Ha nekem is megjelent Isten üdvözítő kegyelme és azt elfogadtam, akkor arra törekszem, hogy ne a másik ellen, hanem a másikért éljek. Ebben találok meg a keresztény élet célját, végső értelmét. Az erőszak helyett ez a kegyelem a szeretetre tanít. Így leszek olyan ember, akire számíthat a másik. János első levele szerint *„Ha valaki azt mondja: szeretem Istent, a testvérét viszont gyűlöli, az hazug, mert aki nem szereti a testvérét, akit lát, nem szeretheti Istent, akit nem lát”* (1Ján 4, 20). Igazán élni azt jelenti, hogy életem szociális kapcsolataiban a becsületes nyíltság és a jóakarát uralkodik. Ezt jelenti az igazán.

A szentség nem büntelenséget, erkölcsi tökéletességet jelent, hanem odaszánást Istennek. Nem is azt jelenti, hogy én elkülönítem magam mindenki másától, hogy így legyek tökéletes. Azt jelenti, hogy figyelek Isten szavára, ami megítél, és utat mutat. Egy célra, Isten, ember és világ közötti harmónia megélésére különítem el magam, vagyis egyszerűbben fogalmazva: Istennel szövetségben teljes életű, boldog ember szeretnék lenni a jelenvaló világban. Akkor élek szentül, ha Istenre figyelek engedelmes szívvel. Felülről tájékozodom, mindenben meghallgatom Isten véleményét és ezt követem engedelmes szívvel. Így lesz Isten valóság az életemben.

A bűn önmagába hordozza büntetését. Mi mindig el akarjuk magunkkal hitetni, hogy a bűn tulajdonképpen természetes, vagy ahogyan Éva anyánk mondaná: csakugyan jó az a fa eledelre. Ezért saját erőnkéből, józan belátásunkból meg tudjuk életünket változtatni. Nem kell a kereszt, mint lelki életünk nagy archimédeszi pontja. Min önerőből is vissza tudunk jutni a paradicsomba. Legfeljebb néhány „elavult” törvényt megváltoztatunk annak érdekében, hogy jó embereknek tünjünk. Ezt az illúziókat mai világunk valósága cáfolja.

Törvénymódosításaink korábbi értékeink elvesztéséhez vezetett. Nekünk van szükségünk Isten igazságos ítéletére, mert a bűn a mi életünket teszi tönkre. Menekedésünk a kereszttel, ami két dolgot mond el: önző cselekedeteinknek a halál a következménye, de Jézus szeretete győzött a halálon. Nemcsak a végső büntetést szenvedte el, hanem lehetőséget adott az újrakezdésre. A kereszttel óta ismét szerethetünk, de csak az ő szeretetét sugározhatjuk tovább. Így van reménységünk, hogy végre Isten képe és hasonlatosságára teremtett emberek legyünk és maradjunk.

A kegyelem mindhárom gyümölcseire szükségem van ahhoz, hogy a mai világ mai kérdései között el tudjunk igazodni. Ez igazít el bennünket a materiális világ kísértései között épp úgy, mint a társadalmi kérdésekben. Isten azt akarja, hogy reálisan reménykedő, Krisztus második eljövételét váró emberek legyünk. Ehhez ad nekünk még egy esélyt. Mert ő azt szeretné, hogy győzzünk önzésünk fölött és felépüljön újra a híd Isten és ember, ember és világ között.

Kegyelem-e az ítélet?

A második században élt egy szinopei hajótulajdonos kereskedő, Markion volt a neve, aki úgy gondolta, hogy a kegyelmes és az ítélő Isten nem egyeztethető össze egymással. Aki ítél, az nem szerethet, és aki szeret, az nem ítél. Ezért hát úgy gondolta, hogy az Ószövetség istene más, mint az Újszövetség kegyelmes mennyei Atyja. De vajon az ítélet és a kegyelem ellentétben vannak-e egymással. Sokszor úgy képzeljük, hogy Isten „mégében” ítél, csak azért, mert meguntta azt, hogy mi mindig ellenére élünk. Így az üdvösség kegyelme a protekciósoké lesz, akik szerencsésen elkerülik Isten haragját.

Az ítélet a kegyelem egyik arca. A felrobbant híd maradványaitól szabadít meg engem meg a bűn önmagában rejlő büntetésétől. Nem az a kegyelem, ha Isten nem ítél, hanem az, hogy mielőtt ítélne, kegyelmesen szól hozzám. Esélyt ad a jóra. Ez az esély a kegyelem. Ha Isten nem ítélne, az egyre jobban elhatalmasodó bűn a jó esélyétől fosztana meg minket. Isten nem azért ítél, mert bűnös lázadásomban a saját tekintélyének a meggyalázását látja, hanem azért, mert szeretné azt, hogy én olyan ember legyek amilyenek teremtett, mert csak így lehetek boldog. Az ítéletben Isten nem csupán az ellenségeit bünteti, hanem az emberségünket védi a bűntől. Az ítélet oka – Isten szeretete, aki nem hagyja, hogy bűneinkkel tönkretegyük az életünket.

Ez az alapvető igazság, már az Ószövetség idején is nyilvánvaló volt az Istennel járó emberek életében. Talán az egyik legjobb példa rá Jónás története. Ninive gonosz volt, ezért Isten döntött: elpusztítja a várost. De nincsen ítélet anélkül, hogy Isten nem hirdetné előbb meg a kegyelem újrakezdésének lehetőségét. Ezért át Isten elküldte Jónást, prófétáját, hogy hirdesse meg Isten döntését. Jónás, bár mindent megtett, hogy a küldetés kockázatát, nehézségeit elkerülje, Ninivébe érkezett. Viszontagságai, bosszúságai után senki nem gondolhatja róla, hogy az általa utált városnak andalító prédikációkat tartott. Kemény ítéletként hirdette az Úr szavát. Csak egy vigasztalta: még negyven nap és elpusztul a város.

De Jónás csalódott. Miért? Isten nem mondott igazat? Hamis volt a prófétai üzenet, amit a városnak meghirdetett? Nem. A niniveiek Jónás prédikálására megtértek, vagyis az ítéletes üzenetben felismerték a kegyelem lehetőségét. Ezért hiába várta a városon kívül az általa utált város pusztulását. A niniveiek éltek a lehetőséggel. Új úton indultak. Így az ítélet kegyelemmé lett. Ez nem Jónás szándékán múlt. A pusztuló várost szerette volna látni. Úgy gondolta, hogy csak ez igazolja azt, hogy ő az igaz Isten igaz üzenetét hirdette. De a szerető Isten másként látott. Látta, hogy a korábban gonosz, ítéletre megérett emberek éltek a kegyelem lehetőségével. Ezt a lehetőséget éppen az elkerülhetetlen ítélet meghirdetésében

ismerték fel. Ez változtatta meg életüket.

Jónáshoz hasonlóan volt értetlen a tékozló fiú bátyja is (Luk 15, 25-32). A jogostól nem látta a kegyelem új kezdést teremtő lehetőségét. Csak az eltékozolt vagyont látta, ezt siratta és nem volt képes örülni annak, hogy a bűn következménye, vagy a meghirdetett ítélet üzenete visszahozhatja a tékozlókat az egyetlen biztos megoldáshoz, Isten üdvözítő kegyelmének elfogadásához. Istennek nincs kétféle szava a bűnöshöz. Rajtam áll, hogy mit jelent ez a szó: ítéletet-e vagy kegyelmet. Én döntök, de még a döntés sem az én érdemem. Mert Ő az, aki bennem még az akarást is munkálja (Fil. 2,13).

Van esélyünk Krisztussal újra kezdeni

Esély arra, hogy teljes életű, vagyis boldog ember legyek, nem a szerencse gyümölcse, a keresztfán terem. Miért van az, hogy a kegyelem szimbóluma az emberiség történetének egyik legkegyetlenebb kivégzőeszköze? Mert a kereszten Jézus nemcsak bűneim büntetését szenvedte el, hanem újra megteremtette a lehetőséget arra, hogy én dönthessek jól, Isten szerint, hogy helyreálljon a világ harmóniája. A kegyelem lehetősége az én életemben is ott kezdődik, hogy Isten engem is kiszólít abból a „bozótból” ahová öelöle menekültem. Megszólít az igével, megismerteti velem akarátát. Tapasztalatokat ad a kicsin, hogy a nagyobb próbákban is helytálljunk. Megengedi bűneink következményeit az életünkben, hogy ráébredjünk arra, hogy vele lehet ma is újra kezdeni.

Isten emberét nem az jellemzi ezen a földön, hogy minden dolgát a saját elgondolása szerint szerencsésen el tudja végezni, mint Isten protekciósa, hanem azok Isten fiai akiket Isten vezet. Ennek a vezetésnek az eszköze a felkínált kegyelem. Ez nemcsak általános lehetőség, hanem a kegyelem egyéni felismerésének az útja. Kényszerből nem lehet Krisztus követésére elszegődni. A saját erőnk is kevés ehhez. Csak akkor lehetek győztes, ha Isten kegyelme, új kezdésre indít, ha élet a benne kapott lehetőséggel. Ez a még egy esély a ma, vagyis az időnek az a része, ami az enyém. A kegyelem sürget, nem lehet a holnapra hagyni. Nem kell elrontott életünk kudarcain keseregni, mert Krisztus keresztye ma is esélyünk az újkezdésre. Ehhez nem vallást kell változtatni, nem új szertarásokkal kell kiérdemelni Isten kegyét. Csak a lehetőséggel kell élni. A bennünk megszólaló hívó szóra kell figyelni.

Isten nem probléma mentes sztrádát ígér, csak göröngyös keskeny utat. A jutalom nem a földön van, itt csak a mindennapi kötelességteljesítéseink edzőpályája van. Erősítsen minket Pál apostol tapasztalata, aki Istennek különleges ajándékokkal felruházott apostola volt. *„Ezért tehát – írja a korinthusiaknak – hogy el ne bizakodjam, tövist adott a testembe: a Sátán angyala, hogy gyötörjön, hogy el ne bizakodjam. Emiatt háromszor kértem az Urat, hogy távozzék az el tőlem. De ő azt mondta nekem: Elég néked az én kegyelmem, mert az én erőm erőtlenség által ér célhoz. Legszívesebben tehát az én erőtlenségemmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje lakozzék bennem”.* (2Kor. 12,7-9).

Isten kegyelme nem puha párnás ágy, hanem erő a mindennapi küzdelemhez. Jézus nemcsak viseli a mi terhünket, hanem hordozni is megtanít. Nála nincs véletlen. Tőle naponta kell megtanulni azt, hogy kegyelméhez hogyan tartozik hozzá a próba, meg azt, hogy ítéleteiben hol van elrejtve a szeretet. Hol van az az esély, amit Isten nekünk mára készített. De a lényeg egy: a kegyelem, az új kezdés lehetősége, mindig elegendő ahhoz, hogy erőtlenségünkben Krisztus ereje győzzön bennünk a rosszon és a jó mindörökre győztes lehessen.